

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О.М. БЕКЕТОВА

(повне найменування закладу вищої освіти)

Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту

Кафедра підприємництва та бізнес-адміністрування

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему **Обґрунтування пропозицій з управління капіталом підприємства в умовах розвитку підприємницької діяльності**

Виконав: здобувач 4 курсу, групи ПТБД 2022-1
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

Тишковець В.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник

Тараруєв Ю.О.
(прізвище та ініціали)

Рецензент

Соколов Д.В.
(прізвище та ініціали)

2026 року

Кваліфікаційна робота здобувача виконана в повному обсязі відповідно до завдання та встановлених вимог.

Допускається до захисту в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри ПтаБА

проф., д.е.н. Димченко О.В.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О.М. БЕКЕТОВА

(повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут навчально-науковий інститут економіки і менеджменту
Кафедра підприємництва та бізнес-адміністрування
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 076 – Підприємництво та торгівля

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри проф., д.е.н. Димченко О.В.

«19» травня 2026 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Тишковцю Володимирі Володимировичу

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи	Обґрунтування пропозицій з управління капіталом підприємства в умовах розвитку підприємницької діяльності
керівник роботи	<u>Тараруєв Юрій Олександрович, к.е.н., доц.</u>
затверджені наказом закладу вищої освіти від <u>«19» травня 2026 року № 428-03</u>	
2. Термін подання здобувачем роботи	<u>19.06.2026 р.</u>
3. Вихідні дані до роботи: Фінансова та статистична звітність підприємств. Законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку і торговельну діяльність в Україні. Наукові праці та практичні розробки провідних фахівців у галузі управління та адміністрування.	
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Вступ. Розділ 1 Теоретичні основи управління капіталом Розділ 2 Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства ПрАТ «КПМГ АУДИТ» Розділ 3 Пропозиції з управління капіталом ПрАТ «КПМГ АУДИТ» Висновки. Список використаних джерел.	
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 1. Структурна схема кваліфікаційної роботи; 2. Аналіз основних засобів підприємства; 3. Аналіз оборотних активів підприємства; 4. Фінансовий стан підприємства; 5. Критерії управління капіталом; 6. Оцінка рівня управління капіталом підприємства; 7. Рекомендації з покращення управління капіталом. 8. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління капіталом підприємства.	

6. Дата видачі завдання «19» травня 2026 р.

Керівник роботи

_____

(підпис)

Тараруєв Ю. О.
(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв здобувач

_____

(підпис)

Тишковець В. В.
(прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи здобувача	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Написання вступу та вивчення літератури за темою дослідження	19.05.26 – 02.06.26	
2	Техніко-економічна характеристика підприємства та проведення аналізу фінансово-господарської діяльності	19.05.26 – 02.06.26	
3	Розробка пакету документів і проведення необхідних розрахунків для практично-рекомендаційної частини	27.05.26 – 08.06.26	
4	Виконання графічної частини	09.06.26 – 14.06.26	
5	Оформлення пояснювальної записки	15.06.26 – 18.06.26	
6	Попередній захист і отримання рецензії	19.06.26 – 21.06.26	
7	Захист кваліфікаційної роботи здобувача	22.06.26 – 25.06.26	

Здобувач

_____

(підпис)

Тишковець В. В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____

(підпис)

Тараруєв Ю. О.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ.....	6
1.1 Капітал як економічна категорія.....	6
1.2 Значення капіталу для здійснення підприємницької діяльності	10
1.3 Показники що використовуються для аналізу капіталу.....	12
1.4 Сутність та етапи управління капіталом.....	16
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «КПМГ АУДИТ».....	21
2.1 Характеристика підприємства.....	21
2.2 Аналіз використання основних засобів підприємства	23
2.3 Аналіз оборотних активів підприємства	27
2.4 Аналіз фінансового стану підприємства	31
РОЗДІЛ 3 ПРОПОЗИЦІЇ З УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПрАТ «КПМГ АУДИТ».....	36
3.1 Обґрунтування критеріїв управління капіталом.....	36
3.2 Рекомендації з покращення управління капіталом залежно від результатів визначення відповідних критеріїв.....	40
3.3 Інформаційно-аналітичне забезпечення управління капіталом підприємства.....	47
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Наявність та раціональне використання капіталу є однією з найважливіших умов здійснення підприємницької діяльності. Економісти класичної школи визнавали капітал ключовим фактором виробництва. Доходність інвестування та вартість залучення капіталу – це ті параметри на які орієнтуються інвестори. Тому і управління капіталом є важливим напрямком управління бізнесом в цілому. Обґрунтування та реалізація рекомендацій щодо управління капіталом є одним з дієвих способів підвищити ефективність ведення бізнесу, що і обумовлює актуальність обраної теми кваліфікаційної випускної роботи.

Предметом виконання роботи є теоретичні положення та практичні рекомендації з управління капіталом підприємства.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес формування, використання та управління капіталом підприємства в умовах розвитку підприємницької діяльності на прикладі ПрАТ «КПМГ АУДИТ».

Метою виконання кваліфікаційної роботи є розробка рекомендацій з управління капіталом підприємства ПрАТ "КПМГ АУДИТ".

Для реалізації цієї мети необхідно:

- проаналізувати капітал як економічну категорію з урахуванням його значення для здійснення підприємницької діяльності;
- навести основні показники, що використовуються для аналізу капіталу суб'єктів господарювання;
- висвітлити сутність та основні етапи управління капіталом;
- навести коротку характеристику підприємства ПрАТ "КПМГ АУДИТ";
- проаналізувати використання основних засобів та оборотних активів цього підприємства;

– визначити та проаналізувати показники, що відображають фінансовий стан підприємства ПрАТ "КПМГ АУДИТ";

– обґрунтувати і визначити критерії управління капіталом підприємства та представити рекомендації залежно від результатів розрахунків;

– навести загальні рекомендації щодо інформаційно-аналітичного забезпечення управління капіталом підприємства.

Рекомендації, що містяться у кваліфікаційній роботі можуть бути використані у діяльності бізнес-структур для підвищення якості управління капіталом.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ

1.1 Капітал, як економічна категорія

Капітал вважається одним з базових економічних понять. Актуальність вивчення проблем залучення і використання капіталу пов'язана з його важливістю для функціонування як ринкової економіки в цілому, так і діяльності підприємців, як найбільш активних суб'єктів цієї економіки. У широкому розумінні капітал є сумою ресурсів, які залучаються у грошовій формі та витрачаються на придбання активів, які використовуються підприємцем для ведення бізнесу.

Важливість капіталу добре розуміли економісти, що належали до класичної школи. Зокрема, Жан-Батист Сей – автор теорії трьох факторів виробництва, вважав, що капітал є ключовим фактором організації виробничого процесу (також він вважав такими факторами персонал та земельні ресурси). А. Сміт вважав що капітал – це запаси, продукти, матеріали і знаряддя, від яких очікується отримання доходу [1]. У даному випадку капітал існує вже у матеріальній формі і ототожнюється з активами. Разом з тим, класик виділяє доходність яку важливу ознаку капіталу. Джон Мейнард Кейнс визначав капітал як багатство, що приносить дохід. У даному випадку важливо підкреслити не лише доходність капіталу, а і можливість його накопичувати (у випадку використання депозитів ці функції поєднуються).

Внесок К. Маркса у теорію капіталу полягав у формулюванні теорії додаткової вартості, за якою Працівники і їх праця є єдиним джерелом формування теорії додаткової вартості (яка привласнюється власником капіталу). Однак, погляди К. Маркса мали політичне забарвлення, а зведення факторів виробництва лише до робочої сили обумовлене його соціалістичними поглядами. Разом з тим, саме К. Маркс виділив загальновідомі стадії обігу капіталу – грошову, виробничу і товарну.

В окремих випадках розуміння сутності капіталу залежить від рівня економіки на якому він залучається та використовується. Наприклад, Альфред Маршал [2] стверджував, що на національному рівні капітал – це сукупність засобів виробництва, що використовується одночасно з іншими засобами виробництва. Тоді як на рівні підприємців – це частина багатства власника, що може бути використана для отримання доходу. У даному випадку описується організаційна форма одноосібного володіння, тоді як у разі заснування акціонерних товариств кошти, що вкладаються акціонерами переходять у розпорядження акціонерного товариства, що є окремим економічним суб'єктом.

Визначення капіталу, що наводяться у сучасних літературних джерелах, враховують його сутність та функції. Однак, навіть з приводу визначення базової категорії капіталу у науковців виникають певні розбіжності. Нижче наведені кілька визначень капіталу, що сформульовані українськими науковцями (табл. 1.1).

Аналіз наведених визначень капіталу вказує на значні розбіжності у поглядах науковців щодо його сутності та мети залучення. В окремих випадках сутність капіталу тлумачиться вченими досить широко. Наприклад, В. О. Дмитрук та Ю. В. Максимець враховують не лише традиційний, а й інтелектуальний капітал, що обумовлює зміст представленого ними визначення. Однак, у цій роботі будуть розглядатися проблеми управління фізичним капіталом, а капітал інтелектуальний є предметом аналізу у інших роботах. Ю. П. Макаренко та Д. О. Клименко розділяють капітал у грошовій формі та капітал у вигляді реальних інвестицій. Але у будь якому випадку капітал є сукупністю джерел фінансування діяльності бізнесу через придбання активів і інвестиції так чи інакше здійснюються у грошовій формі (бо будь який матеріальний внесок також вимірюється у вартісному вираженні). Цей факт не враховується у визначенні Е. Ф. Югаса, що відносить до складу капіталу і матеріальні ресурси, які фактично є активами.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «капітал»

№	Автор	Визначення
1	В. Ізюмська	частина фінансових ресурсів підприємства, що використовуються у господарській діяльності для отримання прибутку і здійснення розширеного відтворення [3]
2	Ю. П. Макаренко, Д. О. Клименко	це сукупність накопичених за рахунок заощадження економічних благ, представлених у вигляді грошових засобів і реальних капітальних благ, інвестованих його власниками в господарський процес як фактор виробництва для цілей отримання доходу, функціонування якого в економічній системі ґрунтується на ринкових засадах і пов'язується з чинниками ліквідності, часу та ризику [4]
3	В. О. Дмитрук, Ю. В. Максимець	інтегральний запас цінностей у формі інтелектуальних ресурсів (як результату взаємодії інтелектуальних продуктів, в т. ч. інтелектуальної власності, людських, організаційних, споживчих ресурсів, ресурсу соціальних відносин і зв'язків на основі довіри і компетентності), а також фінансових і матеріальних ресурсів (активів), що задіюються в економічний процес і здатні приносити дохід [5]
4	О. Д. Щербань, О. І. Невдачина	це всі фінансово-економічні ресурси суб'єкта господарювання, втілені в його майно, яке використовується для розширеного відтворення з метою отримання прибутку [6]
5	Е. Ф. Югас	сукупність грошових, матеріальних та нематеріальних ресурсів підприємства, які створюються за допомогою різних джерел і використовуються ним для здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку [7]
6	Дробот, Я. В., Туча, В. О.	фінансові ресурси підприємства, необхідні для організації його господарської діяльності і використовуються в господарському обороті для отримання доходів і прибутку [8]

Але інші вчені досить обґрунтовано відносять капітал саме до фінансових ресурсів, оскільки він накопичується, інвестується та реінвестується саме у грошовій формі (випадки коли одні ресурси обмінювалися на інші відбувалися до появи і розповсюдження грошей, як найбільш ліквідної форми активів).

Варто також відзначити, що більшість дослідників відзначають, що капітал використовується у господарській діяльності для отримання прибутку. Це досить логічно, бо капітал в повній мірі використовується лише тоді, коли приносить власнику дохід. Головна мета використання капіталу – його вкладення у придбання активів. Залежно від виду активів розрізняють і вигоди від вкладення капіталу:

1. Якщо капітал вкладається у придбання основних засобів та інших необоротних активів, йдеться про інвестиції, які характеризуються ризиком, доходністю та мірою повернення інвестицій. У цьому випадку капітал генерує грошові потоки в інтересах власника (що враховується в інвестиційному аналізі та оцінці бізнесу).

2. Якщо капітал вкладається в придбання оборотних активів, йдеться про їх поповнення для продовження господарської діяльності.

Таким чином, мета залучення і використання капіталу є різною і залежить від об'єктів його вкладення. Тобто, твердження про те, що капітал використовується для отримання прибутку є недостатньо коректним хоча б тому, що чистий прибуток підприємства є складовою грошового потоку від операційної діяльності.

За результатами аналізу визначень капіталу варто надати таке його визначення:

Капітал – це сукупність фінансових ресурсів, що вкладаються власником у придбання активів для забезпечення ефективного функціонування бізнесу у довгостроковій перспективі.

Наведене визначення описує як початкове вкладення капіталу так і його реінвестування. Мета залучення капіталу є загальною, оскільки і капітальні

інвестиції і поповнення оборотних активів сприяють ефективному функціонуванню бізнесу протягом тривалого часу.

1.2 Значення капіталу для здійснення підприємницької діяльності

Підприємницька діяльність є досить складною і пов'язана з ризиком. Досить поширеною є думка, що вигоди підприємця і є його винагородою за зважений ризик. Визначення підприємницької діяльності, яке міститься у чинному законодавстві, передбачає її самостійність, ініціативність, систематичність та ризикованість. Але є ще одна ключова умова, про яку не йдеться в офіційному визначенні підприємницької діяльності, бо вона не підлягає сумніву. Мається на увазі наявність капіталу. Капітал, як ключовий економічний ресурс настільки пов'язаний з необхідністю накопичити та інвестувати капітал, що навіть спосіб виробництва, що сформувався в умовах ринкової економіки називають капіталістичним, а терміни «капіталіст» та «підприємець» за своїм значенням є синонімами, бо наявність капіталу означає його інвестування у бізнес. І навпаки, тимчасова відсутність капіталу позбавляє потенційного підприємця найважливішого інструменту втілення підприємницьких задумів. Разом з тим, відомі випадки, коли один з партнерів мав бізнес-ідею, а інший – капітал для її успішної реалізації.

На підтвердження виняткової важливості капіталу для ведення бізнесу, доцільно навести зв'язок між основними функціями капіталу та прикладами їх реалізації у бізнесі (табл. 1.2).

Як бачимо, і заснування бізнесу і продовження його функціонування залежать від наявності, примноження та ефективного використання капіталу. Капітал є фінансовою основою ведення бізнесу та основним інструментом реалізації бізнес-ідей, що і визначає його значення для підприємця.

Поєднання капіталу та підприємницьких здібностей за інших сприятливих умов і приводить підприємця до успіху.

Таблиця 1.2 – Функції капіталу та їх застосування у підприємстві

Основні функції капіталу	Їх застосування у підприємницькій діяльності
Функція фінансування діяльності	Сукупний капітал є джерелом для придбання ресурсів з подальшим їх використанням у підприємницькій діяльності
Гарантійна функція	Капітал виступає гарантією для кредиторів у випадку банкрутства компанії (але у цьому випадку існує у вигляді активів різного ступеня ліквідності)
Захисна функція	Власний капітал компанії частково використовується для компенсації збитків (йдеться про нерозподілений прибуток минулих років як джерело компенсації)
Розподільча функція	Капітал партнерів використовується як база для розподілу між ними тієї частки чистого прибутку, що йде на споживання
Оціночна функція	Динаміка абсолютної величини та співвідношення складових капіталу використовуються для оцінки фінансового стану та ефективності компанії
Стимулююча	Менеджери можуть стати власниками акцій (частки капіталу) компанії якщо виявлять видатні управлінські якості

Вплив капіталу на ведення бізнесу є комплексним. Особливо варто відзначити функцію фінансування діяльності, розподільчу та стимулюючу функції, оскільки перша з них є найважливішою для бізнесу, а інші – сприяють мотивації як власників бізнесу (через справедливий розподіл прибутку) так і менеджерів (через реальну перспективу змінити статус і перетворитися на міноритарного акціонера).

Далі розглянемо показники, що використовуються для аналізу капіталу.

1.3 Показники що використовуються для аналізу капіталу

Для ухвалення управлінських рішень, що стосуються залучення та використання капіталу, необхідно здійснювати відповідний аналіз. Для аналізу капіталу використовують показники, які залежно від призначення та способу розрахунку можна розділити на такі групи (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Показники для аналізу капіталу

Далі розглянемо наведені показники детальніше, акцентуючи увагу на їх економічному змісті та способах визначення.

Показники структури капіталу – використовуються для визначення частки капіталу певного виду у його загальній величині. Зокрема, для

позначення структури власного капіталу використовують коефіцієнт автономії, тоді як аналогічний показник для позикового капіталу отримав назву показник фінансової залежності (оскільки безконтрольне зростання частки позикового капіталу збільшує залежність бізнесу від кредитних коштів та кредиторів).

Загальна формула для визначення показників структури капіталу (Sc) виглядає так само, як і співвідношення для розрахунку будь якого структурного показника. У разі визначення структурних показників для капіталу воно набуває вигляду (1.1).

$$Sc = \frac{\text{Вартість складової капіталу на кінець року}}{\text{Загальна вартість капіталу на кінець року}}; \quad (1.1)$$

Показники вартості залучення капіталу у відносному вираженні характеризують вартість залучення одиниці капіталу певного виду. Необхідність цих показників обумовлена тим, що залучення капіталу пов'язане з додатковими витратами для компанії. Якщо йдеться про вартість власного капіталу (Ve) використовується співвідношення дивідендів за рік та середньої величини капіталу цього виду (1.2):

$$Ve = \frac{\text{Дивіденди}}{\text{Середня величина власного капіталу}}; \quad (1.2)$$

За такою ж логікою визначається і вартість позикового капіталу (Vl), але у якості витрат для залучення використовують відсотки по кредитах (1.3)

$$Vl = \frac{\text{Річні витрати на сплату відсотків}}{\text{Середня величина позикового капіталу}}; \quad (1.3)$$

Середня зважена вартість капіталу (WACC) – являє собою середню вартість усіх складових капіталу з урахуванням їх питомої ваги. Залучений капітал (поточні зобов'язання має нульову вартість, тому в формулі WACC не враховується (1.4).

$$WACC = \sum Vi \times Si, \quad (1.4)$$

де V_i – вартість i -ї складової капіталу, частка одиниці;

S_i – питома вага i -ї складової капіталу, частка одиниці.

Таким чином (1.4) показує скільки в середньому витрачає компанія на залучення одиниці капіталу. Розрахунок показника ускладнюється тоді, коли компанії не сплачують дивіденди акціонерам та не використовують кредитних коштів, обмежуючись залученим капіталом з нульовою вартістю.

Серед показників ефективності використання капіталу традиційно визначаються показники рентабельності, що являють собою відношення чистого або валового прибутку до середньої величини капіталу компанії. Цінність показників рентабельності в тому, що вони показують ефективність використання капіталу з урахуванням витрат компанії. Однак ці показники не враховують витрат капіталу. Для врахування вартості капіталу в процесі визначення ефекту від його залучення використовують показник економічної доданої вартості (EVA) (1.5).

$$EVA = NOPAT - WACC \times IC, \quad (1.5)$$

де $NOPAT$ – чистий операційний прибуток після сплати податків, але до сплати відсотків по кредитах;

$WACC$ – середня зважена вартість капіталу, частка одиниці;

IC – інвестований капітал.

Отже, показник (1.5) ілюструє ефект від залучення капіталу, оскільки прибуток, що згенерований капіталом порівнюється з витратами на залучення капіталу. Тобто, логіка визначення показника EVA така ж як і в NPV. Під інвестованим капіталом у (1.5) мається на увазі той капітал компанії, що має вартість – власний та позиковий.

Серед показників, що характеризують використання капіталу необхідно також виділити ефект фінансового левериджу (FLE) (1.6).

$$FLE = (ROA - IR) \times (1 - TR) \times \frac{D}{E}, \quad (1.6)$$

де ROA – чиста рентабельність активів, частка одиниці;

IR – середня ставка по кредитах, частка одиниці;

TR – ставка податку на прибуток, частка одиниці;

D – позиковий капітал;

E – власний капітал.

Економічний зміст (1.6) – відсоток, на який залучення власного капіталу підвищує рентабельність активів компанії за умов, що кредитні кошти не обкладаються податком на прибуток. Як бачимо, для досягнення позитивного ефекту, прибуток компанії необхідно інвестувати з ефективністю, що перевищує вартість залучення кредитних коштів. При цьому, у формулах 1,4-1,6 наявність залученого капіталу не враховується через його нульову вартість. Результати визначення (1.6) як правило, незначні, але позитивне значення FLE є свідченням ефективного використання капіталу компанії та ілюструє вплив позикових коштів на формування показника рентабельності активів. За логікою цього показника, зростання частки позикових коштів у загальній величині капіталу приведе до збільшення рентабельності порівняно з ситуацією, коли компанія покладається лише на власний капітал.

Далі у цій роботі буде проаналізовано сутність та етапи управління капіталом.

1.4 Сутність та етапи управління капіталом

Оскільки наявність та раціональне використання капіталу є надзвичайно важливими чинниками успіху діючого бізнесу, зростає і важливість організації процесу управління капіталом. У широкому розумінні управління капіталом є комплексом заходів, що розробляються великими компаніями і забезпечують фінансування їх діяльності з урахуванням структури, вартості залучення та ефективності інвестування капіталу.

Однак, вітчизняні дослідники мають різні уявлення щодо сутності, етапів та завдань управління капіталом. Так, К. Ларіонова та Г. Капінос визначають управління капіталом як систему взаємопов'язаних елементів, націлених на формування оптимальної структури капіталу, яка б забезпечувала ефективне фінансування діяльності підприємства. При цьому, головна мета управління капіталом на думку авторів – забезпечення достатності капіталу та оптимальності його структури. Перевагою цієї роботи є те, що визначення управління капіталом доповнюється пропозиціями щодо побудови відповідного механізму [9, с. 150]. Варто зазначити, що згадуючи про оптимальність структури капіталу, як ознаку системи управління, необхідно обґрунтовувати і критерії оптимізації. Найбільш логічним таким критерієм є вартість складових капіталу компанії, але для її визначення не завжди вистачає звітної інформації.

Н. А. Іщенко вважає основною метою управління капіталом збільшення ринкової вартості компанії та виділяє такі складові як управління формуванням капіталу, управління використанням капіталу та функціональна підсистема [10]. Такий підхід узгоджується з вартісно-орієнтованою стратегією компанії і передбачає, що кожне рішення впливає на її вартість. Однак, ринкова вартість є динамічною величиною і визначити вплив кожного окремого рішення на вартість акцій доволі складно. Тому подібна мета управління капіталом є суто теоретичною.

Щодо управління капіталом, доцільно розглядати логічний зв'язок «принципи-функції-етапи-мета», оскільки принципи є базовими положеннями, що відображають ідеальне уявлення про управління капіталом, функції характеризують можливості цієї системи управління, етапи описують реалізацію, а мета відображає призначення. При цьому, фактичний результат управління оцінюється з використанням системи показників та відображає міру досягнення мети протягом конкретного періоду діяльності компанії.

У якості прикладу формулювання принципів управління капіталом доцільно навести погляди, що демонструють Г. В. Сілакова та О. М. Петухова [11], поділяючи означені принципи на загальні та специфічні (рис. 1.2).

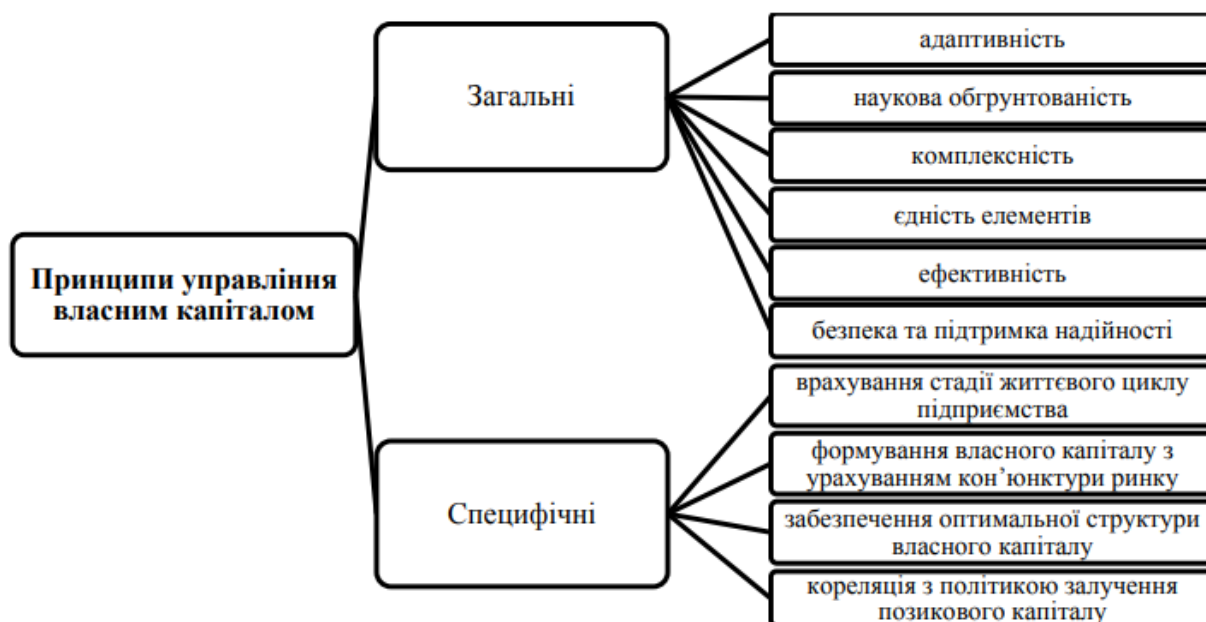

Рисунок 1.2 – Принципи управління капіталом¹

Загальні принципи можуть бути застосовані до значної кількості економічних систем і явищ, тоді як специфічні відображають процеси залучення та використання капіталу.

¹ Див. Сілакова Г. В., Петухова О. М. Сучасні погляди на управління власним капіталом підприємства. *Інтелект XXI*. 2018. № 3. С. 103

В той же час, Л. Г. Ліпич, І. О. Гадзевич наводять такі принципи управління капіталом як: оптимальне розміщення капіталу підприємства на стадіях кругообороту; планування обсягу та структури капіталу; наявність системи джерел формування капіталу та контроль за станом і використанням капіталу підприємства [12].

Переходячи до розгляду функцій управління капіталом, варто відзначити підхід Н. Г. Пігуль та Н. А., які Дегтяр виділяють фінансову, виробничу, відтворювальну, накопичувальну, інвестиційну, вартісну функції управління капіталом [13], але ці функції за своєю суттю є функціями капіталу як такого.

Функції управління капіталом реалізуються у конкретних завданнях, тому функції і завдання є досить подібними за змістом. Це можна пояснити тим, що функції управління капіталом відображають можливості підсистеми управління, а завдання – реалізацію цих можливостей. Через це завдання управління капіталом описують відповідні напрямки (якщо в межах напрямку реалізується одне конкретне завдання).

З огляду на викладене вище, варто сформулювати основні завдання управління капіталом:

1. Аналіз процесів залучення та використання капіталу з використанням показників, що характеризують його структуру, вартість залучення за елементами та ефективність використання.

2. Контроль достатності капіталу для фінансування діяльності компанії – передбачає визначення вартості активів, які планується придбати наступного періоду (такий підхід є логічним, бо вартість капіталу дорівнює вартості активів).

3. Зниження вартості залучення капіталу – передбачає аналіз вартості залучення кредитних коштів через порівняння пропозицій банківських установ. Ще одним важливим напрямком реалізації цього завдання є обґрунтування та впровадження зваженої дивідендної політики з урахуванням інтересів компанії та її акціонерів.

4. Збільшення доходності вкладення капіталу – означає вибір активів з більшою доходністю якщо ризик інвестування капіталу суттєво не відрізняється.

5. Поступове нарощення величини власного капіталу компанії для забезпечення її фінансової стабільності у довгостроковій перспективі. Це завдання реалізується через контроль розміру поточних зобов'язань та збільшення вартості складових власного капіталу (включно з нерозподіленим прибутком, що використовується для покриття збитків компанії).

На завершення теоретичного розділу роботи варто розглянути етапи управління капіталом. На відміну від завдань (які можуть реалізовуватися одночасно) етапи відрізняються послідовністю втілення. Л. І. Бровко та О.В. Капуш наводять детальний перелік етапів управління капіталом, але в інших роботах етапи викладені у більш узагальненому вигляді. Порівняння позицій науковців щодо змісту і переліку етапів управління капіталом наведене у таблиці (табл. 1.3).

Аналізуючи представлений перелік етапів варто зазначити, що логічна послідовність реалізації спостерігається саме у випадку скороченого переліку етапів [10]. До того ж, ухвалення управлінських рішень саме за результатами проведеного аналізу виглядає досить логічно (без такого обґрунтування аналіз втрачає сенс, бо аналітичні процедури є інструментами системи управління).

Що стосується позицій, які декларують Л. І. Бровко, О. В. Капуш – представлені етапи стосуються саме позикових коштів, тоді як управлінню власним капіталом не приділяється належної уваги. Крім того, запропоновані етапи не передбачають логічної послідовності їх виконання, а результати не використовуються для обґрунтування управлінських рішень. Самі ж етапи за змістом є аналітичними процедурами, які мають відношення до методів управління капіталом компанії.

У науковій літературі містяться пропозиції щодо управління власним капіталом, але дослідження власного капіталу є темою окремої випускної роботи.

Таблиця 1.3 – Етапи управління капіталом

№	Автори	
	Л. І. Бровко, О. В. Капуш [14]	Іщенко Н. [10]
1	Аналіз залучення і використання позикових засобів в попередньому періоді.	Аналіз загального обсягу капіталу підприємства
2	Визначення цілей залучення позикових засобів у майбутньому періоді	Аналіз вартості складових елементів капіталу за джерелами залучення й визначення доцільності їх залучення у наступному періоді
3	Визначення граничного обсягу залучення позикових засобів	Здійснення розрахунку планової потреби у капіталі підприємства для фінансування активів
4	Оцінювання вартості залучення позикового капіталу з різних джерел	Оптимізація структури капіталу підприємства
5	Визначення співвідношення обсягу позикових засобів, що залучаються на коротко- і довгостроковій основі	Розробка й прийняття рішення щодо залучення необхідних обсягів фінансових ресурсів із різних джерел для формування загального розміру капіталу підприємства
6	Визначення форм залучення позикових засобів	
7	Визначення складу основних кредиторів	
8	Формування ефективних умов залучення кредитів	
9	Забезпечення ефективного використання кредитів	
10	Забезпечення своєчасних розрахунків за отриманими кредитами	

У аналітичному розділі буде проаналізована господарська діяльність підприємства що є базою виконання бакалаврської роботи.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «КПМГ АУДИТ»

2.1 Характеристика підприємства

КРМГ – являє собою міжнародну мережу незалежних агенцій, що надають аудиторські, податкові та консультаційні послуги. Діяльність мережі орієнтована на результативну співпрацю з клієнтами, що полегшує створення нового бізнесу, сприяє впровадженню інновацій, відкриваючи широкі можливості для розвитку бізнесу. Клієнтами мережі сьогодні є національні компанії та транснаціональні корпорації, державні установи, некомерційні організації та ін. Ключовими діяльностями КРМГ є: забезпечення якості послуг, вивчення і розуміння проблем наших клієнтів, а також чесність і сумлінність у бізнесі. КРМГ представлена в Україні кількома компаніями (рис. 2.1).

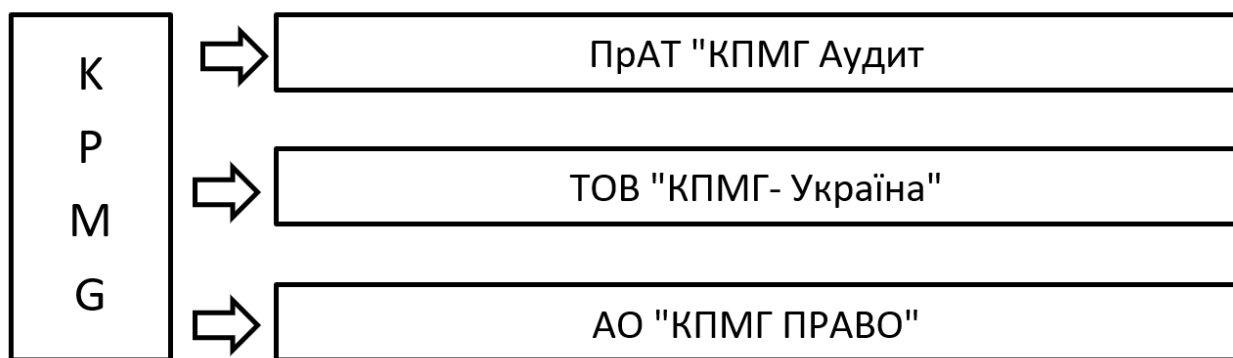

Рисунок 2.1 – Склад компаній КРМГ

ПрАТ «КПМГ Аудит» зареєстроване у м. Києві 18 серпня 2001 р. Як випливає з назви, підприємство спеціалізується на наданні аудиторських послуг. Основними видами діяльності підприємства є:

1. Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту.
2. Консультування з питань оподаткування.

ПрАТ "КПМГ Аудит" є зареєстрованим суб'єктом аудиторської діяльності та включене у відповідний реєстр, який ведеться Аудиторською палатою України (порядковий номер у реєстрі – 2397).

Основними цілями підприємства Аудит" є:

1. Отримання прибутку.
2. Організаційне і методичне забезпечення аудиту, та належного здійснення аудиторських перевірок, а також надання інших аудиторських послуг.
3. Забезпечення професійності і високої якості надання аудиторських послуг. На реалізацію цієї цілі впливають такі чинники як: культура ведення бізнесу, залучення, розвиток і утримання висококваліфікованих фахівців, а також внутрішні процедури.

4. Створення нових робочих місць, а також інвестування у навчання персоналу підприємства. Підприємство активно співпрацює з профільними університетами в рамках програми працевлаштування випускників. Разом з цим, підприємство залучає до роботи велику кількість досвідчених працівників, в тому числі на керівні посади.

6. Здійснення діяльності підприємства відповідно до чинного законодавства, в тому числі Закону України "Про акціонерні товариства", "Про цінні папери і фондовий ринок", "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" та інших нормативно-правових актів.

Діяльність підприємства наразі не передбачає розширення виробництва, або реконструкції. Для покращення фінансового стану планується реалізувати заходи щодо пошуку і розширення ринків збуту послуг. Ключовими чинниками, що можуть вплинути на діяльність підприємства є:

1. Різке зростання курсу валют, девальвація гривні.
2. Високий темп інфляції.
3. Економічна криза.

Пріоритетом у діяльності підприємства є покращення якості послуг та збільшення кількості клієнтів.

2.2 Аналіз використання основних засобів підприємства

Основні засоби відіграють ключову роль в діяльності будь якого підприємства (хоча у випадку з наданням аудиторських послуг це не є очевидним). Загальновідомими особливостями основних засобів є постійність матеріальної форми, вартість, що поступово переноситься на послуги та тривалість використання, що перевищує один операційний цикл підприємства. Крім того, основні засоби генерують економічні вигоди для власників підприємства. Врахування перелічених ознак і дозволяє вважати основні засоби активами відповідно до міжнародних та національних стандартів обліку.

Аналіз використання основних засобів, як правило починають з визначення показників їх складу та структури. У нашому випадку джерелом інформації для аналізу є аудиторські звіти про діяльність підприємства за 2023-2025 рр. Склад основних засобів підприємства (залишкова вартість) за 2023-2025 рр. наведений нижче (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Основні засоби за залишковою вартістю, тис. грн.

Види основних засобів	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Будівлі та споруди	166	79	44
Машини та обладнання	7973	7405	5208
Транспортні засоби	-	-	-
Інструменти	4	-	-
Інші основні засоби	-	13	11
Всього	8143	7497	5263

За результатами аналізу можна визначити, що підприємство використовує лише найнеобхідніші основні засоби, загальна вартість яких поступово знижується через відсутність оновлення (загальна вартість цих

активів знизилася за період з 7,497 до 5,263 млн. грн.). Основні засоби підприємства складаються переважно з машин та обладнання, а оновлення активів цього виду залежить виключно від амортизаційної політики підприємства.

Однак, для більш повного уявлення про використання основних засобів підприємства необхідно визначити структурні показники цих активів на основі первинної інформації про їх залишкову вартість. Як відомо, показники структури показують питому вагу активів окремих видів у їх загальній вартості. Результати визначення структурних показників основних засобів наведені у таблиці (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Структура основних засобів підприємства, %

Види основних засобів	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Будівлі та споруди	2,04	1,05	0,84
Машини та обладнання	97,91	98,77	98,95
Транспортні засоби	-	-	-
Інструменти	0,05	-	-
Інші основні засоби	-	0,18	0,21
Всього	100	100	100

Зміни абсолютних показників підкріплені відповідними змінами питомої ваги основних засобів підприємства. Зростання питомої ваги машин та обладнання є незначним та пояснюється тим, що залишкова вартість активів цього виду знижувалася дещо повільніше за загальну вартість означених активів. Зниження залишкової вартості будівель та споруд пояснюється поступовим зниженням їх залишкової вартості за відсутності оновлення, тоді як зміни питомої ваги інших основних засобів підприємства є порівняно незначними, а від використання власних транспортних засобів підприємство протягом періоду відмовилося.

Для відображення технічного стану основних засобів підприємства використовуються показники фізичного зносу (КФЗ) та придатності (КПР). Перший з них відображає ступінь перенесення початкової вартості основних засобів на вартість послуг підприємства, а другий – потенціал використання цих активів до їх повного зношення. Для розрахунку показників технічного стану використовують формули (2.1, 2.2):

$$\text{КФЗ} = \frac{\text{Знос основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} 100, \quad (2.1)$$

$$\text{КПР} = \frac{\text{Залишкова вартість основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} 100. \quad (2.2)$$

Одиничне значення (2.1) вказує на повне зношення основних засобів в цілому, або їх певного виду. Максимальне значення (2.2) можливе на початок першого року використання основних засобів (коли основні засоби придбані але ще не використовуються і їх потенціал є максимальним). У цій роботі буде визначено лише показники фізичного зношення, бо їх аналіз дозволяє краще уявити стан основних засобів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники фізичного зношення основних засобів підприємства, %

Види основних засобів	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Будівлі та споруди	85,9	95,9	100
Машини та обладнання	74,5	66,7	87
Транспортні засоби	-	-	-
Інструменти	99,9	100	100
Інші основні засоби	100	100	100
Основні засоби в цілому	79,5	84,2	87

Як бачимо, ситуація з оновленням основних засобів підприємства є незадовільною. Оновлення машин та обладнання у 2024 р. змінилося їх значним вибуттям у 2025 р., що пов'язано з амортизаційною політикою підприємства (за інформацією з офіційного аудиторського звіту ставка нарахування амортизації для основних засобів підприємства становить 20 %, що вказує на п'ятирічний термін їх використання). Той факт, що загальний рівень зношення основних засобів збігається з аналогічним показником для машин та обладнання пояснюється тим, що станом на кінець 2025 р. залишкова вартість машин та обладнання становила близько 99 % вартості усіх його основних засобів.

З метою оцінки ефективності використання основних засобів розраховується показник фондоддачі (ФВ), що показує чисту виручку підприємства у розрахунку на гривню середньої залишкової вартості його основних засобів, що можна записати у вигляді формули (2.3):

$$ФВ = \frac{\text{Чиста виручка}}{\text{Середня залишкова вартість основних засобів}}. \quad (2.3)$$

Результати розрахунку фондоддачі доцільно представити у аналітичній таблиці (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Розрахунок фондоддачі підприємства

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Чистий дохід, тис. грн.	-	414992	398117	505655
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	3898	8143	7497	5263
Середня залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	-	6020,5	7820	6380
Фондоддача, грн. / грн.	-	68,9	50,9	79,3

Зростання показника фондівдачі у 2025 р. порівняно з попереднім періодом обумовлене як зниженням середньої залишкової вартості основних засобів підприємства, так і збільшенням чистої виручки від реалізації послуг у 2025 р. до 505,65 млн. грн. Тобто, спостерігається зростання ефективності використання основних засобів підприємства. Головною проблемою пов'язаною з використанням основних засобів є високий рівень їх фізичного зношення, що за деякими видами є повним. Далі проаналізуємо використання оборотних активів підприємства.

2.3 Аналіз оборотних активів підприємства

На відміну від основних засобів, оборотні активи повністю використовуються в операційному циклі підприємства і забезпечують безперебійність надання послуг. Склад оборотних активів також іноді залежить від специфіки діяльності підприємства. Як і у попередньому випадку, аналіз використання активів починають з визначення їх складу та структури. У якості джерела інформації використовують форму публічної звітності « 1 «Звіт про фінансовий стан» (табл. 2.5, 2.6).

Таблиця 2.5 – Склад оборотних активів підприємства, тис. грн.

Складові оборотних активів	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Запаси	206249	31302	30624
Дебіторська заборгованість за ТРП	47628	11031	37190
Дебіторська заборгованість за розрахунками	9198	17	17
Інша поточна дебіторська заборгованість	1732	87972	162626
Грошові кошти	32466	116082	157169
Витрати майбутніх періодів	1154	2 052	896
Інші оборотні активи	12232	17039	44515
Всього	310659	265495	433037

Таблиця 2.6 – Структура оборотних активів підприємства, відсотки

Складові оборотних активів	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Запаси	66,39	11,79	7,07
Дебіторська заборгованість за ТРП	15,33	4,15	8,59
Дебіторська заборгованість за розрахунками	2,96	0,01	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,56	33,14	37,55
Грошові кошти	10,45	43,72	36,3
Витрати майбутніх періодів	0,37	0,77	0,21
Інші оборотні активи	3,94	6,42	10,28
Всього	100	100	100

Оборотні активи підприємства відзначаються динамічними змінами показників їх вартості та структури. Так у першому році аналізованого періоду оборотні активи на 2/3 склалися із запасів; у наступному – на 43,7 % із грошових коштів, а у 2025 р. значна частина оборотних активів перебувала у стані дебіторської заборгованості і була повністю виключена з обороту. Негативна тенденція зростання питомої ваги іншої поточної дебіторської заборгованості до 37,5 % охоплювала 2 останні роки періоду, що вважається негативною тенденцією, бо оборотні активи не працюють на підприємство, а використовуються іншими суб'єктами господарювання.

Таким чином маємо досить суперечливу ситуацію: позитивні явища в управлінні оборотними активами супроводжуються негативними.

До позитивних моментів можна віднести зниження питомої ваги запасів (їх вартість знизилася протягом періоду з 206,2 до 30,6 млн. грн.). Зниження вартості та питомої ваги заборгованості за послуги говорить про зростання платіжної дисципліни клієнтів підприємства, що також добре. Те саме стосується і динаміки дебіторської заборгованості за розрахунками, що знизилася у 2024-2025 рр. до 17 тис. грн. І останньою явно позитивною тенденцією є зростання величини коштів у грошовій формі з 32,4 до 157 млн.

грн., що означає зростання ліквідності та покращення фінансового стану підприємства.

Однак, згадані позитивні явища компенсуються значним зростанням вартості іншої поточної дебіторської заборгованості протягом останніх років з 1,73 до 162,6 млн. грн., що у відносному вираженні становить, відповідно, 0,56 та 37,55 %. Зміни витрат майбутніх періодів суттєво не впливають на загальні зміни вартості оборотних активів підприємства, тоді як зростання вартості інших оборотних активів з 12,2 до 44,5 млн. грн. складно пояснити, бо склад цих оборотних активів не конкретизований у звітності підприємства.

Зростання загальної вартості оборотних активів підприємства протягом останніх років становило близько 122,4 млн. грн., що частково обумовлене інфляційними процесами. Найбільшою проблемою підприємства є значне зростання вартості іншої дебіторської заборгованості. Однак, для отримання більш повного уявлення про особливості використання оборотних активів підприємства, показники їх складу та структури мають бути доповнені показниками ефективності використання, до яких відносять оборотність та тривалість обороту. Оборотність оборотних активів відображає кількість операційних циклів (обертів) на рік. Прискорення оборотності вказує на підвищення ефективності використання оборотних активів, бо кожен операційний цикл завершується зростанням доходів підприємства. Тривалість одного обороту характеризує тривалість операційного циклу в днях. Тобто, прискорення швидкості обертання оборотних активів підприємства супроводжується скороченням середньої тривалості одного обороту, що можна показати з використанням формул (2.4, 2.5):

$$\text{Оборотність} = \frac{\text{Чиста виручка}}{\text{Середня річна вартість оборотних активів}}, \quad (2.4)$$

$$\text{Тривалість обороту} = \frac{360}{K_{\text{ОБ}}}. \quad (2.5)$$

Визначимо оборотність та тривалість обороту оборотних активів підприємства, представивши результати у таблицях (табл. 2.7-2.8).

Таблиця 2.7 – Оборотність оборотних активів, об. / рік

Складові оборотних активів	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Запаси	3,03	3,35	16,33
Дебіторська заборгованість за ТРП	12,83	13,57	20,97
Дебіторська заборгованість за розрахунками	90,1	86,41	29744,41
Інша поточна дебіторська заборгованість	37,56	8,88	4,04
Грошові кошти	8,18	5,36	3,7
Витрати майбутніх періодів	351,24	248,36	343,05
Інші оборотні активи	38,21	27,2	16,43
Всього	1,68	1,38	1,45

Таблиця 2.8 – Тривалість обороту оборотних активів, дні

Складові оборотних активів	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Запаси	119	107	22
Дебіторська заборгованість за ТРП	28	27	17
Дебіторська заборгованість за розрахунками	4	4	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	10	41	89
Грошові кошти	44	67	97
Витрати майбутніх періодів	1	1	1
Інші оборотні активи	9	13	22
Всього	214	261	248

Результати аналізу вказують на помірне зниження ефективності використання оборотних активів підприємства (показник оборотності протягом 1,68 до 1,45 обертів на рік). Значення загальних показників оборотності є досить низькими (бо дохід від реалізації послуг у 2025 р. лише

на 45 % перевищував середню вартість оборотних активів підприємства).
Переходячи до аналізу тривалості перебування оборотного капіталу у вигляді активів різних видів, варто звернути увагу на такі позитивні тенденції як: скорочення терміну зберігання запасів з 119 до 22 днів та скорочення терміну неповернення боргів за послуги з 28 до 17 днів на рік. Щодо зростання терміну перебування активів у грошовій формі, це явище можна тлумачити по-різному: для укріплення фінансового стану це добре, але з іншого боку зростання терміну перебування оборотних активів у грошовій формі вказує на зростання операційного циклу в цілому, що негативно впливає на ефективність використання оборотних активів підприємства. Як вже зазначалося, ефективність використання оборотних активів дещо знизилася, про що свідчить зростання тривалості операційного циклу підприємства з 214 до 248 днів. Для покращення ситуації необхідно знизити дебіторську заборгованість та інвестувати частину грошових коштів для отримання додаткових доходів.

Далі доцільно проаналізувати фінансовий стан підприємства.

2.4 Аналіз фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства є його комплексною характеристикою, що відображає здатність фінансування діяльності на певний момент часу. З цього визначення випливає, що фінансовий стан постійно змінюється і для його аналізу необхідно систематично визначати відповідні показники.

Для аналізу фінансового стану підприємства традиційно визначаються чотири групи показників, а саме показники ліквідності, структури капіталу, оборотності та рентабельності. Показники оборотності вже були визначені раніше, тому зосередимося на розрахунку інших показників.

У літературі ліквідність розуміють у двох значеннях:

1. Як ліквідність активів – що означає можливості перетворення їх у грошову форму.

2. Як ліквідність підприємства – що означає можливість покриття поточних зобов'язань з використанням оборотних активів різного рівня ліквідності.

Умовно розрізняють активи з високою ліквідністю (грошові кошти та цінні папери); активи з середньою ліквідністю (запаси та дебіторська заборгованість) та активи з низькою ліквідністю (основні засоби та інші необоротні активи).

Показники ліквідності – показують частку поточних зобов'язань підприємства, що може бути негайно погашена за рахунок активів з високою та середньою ліквідністю. Для оцінки фінансового стану підприємства визначають абсолютну (ЛА), проміжну (ЛПР) та загальну (ЛЗ) ліквідність (2.6-2.8):

$$ЛА = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}}, \quad (2.6)$$

$$ЛПР = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Дебіторська заборгованість за ТРП}}{\text{Поточні зобов'язання}}, \quad (2.7)$$

$$ЛЗ = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}. \quad (2.8)$$

Максимальні значення показників ліквідності можуть перевищувати одиницю за умов значного обсягу грошових коштів або дебіторської заборгованості. Однак, більшість підприємств збільшують поточні зобов'язання, бо використання залученого капіталу є для них безкоштовним. Вважається також, що нормативні значення для абсолютної ліквідності – 0,15-0,2; для проміжної 1-1,5, а для загальної – 2 і більше. Але вони є умовними і залежать від особливостей діяльності підприємства.

Показники структури капіталу вже згадувалися у теоретичній частині цієї роботи. Варто нагадати, що коефіцієнт автономії позначає структуру власного капіталу підприємства, а коефіцієнт фінансової залежності – аналогічний показник для інших видів капіталу. При цьому, для залученого капіталу показника із загальновідомою назвою у літературі не міститься.

Рентабельність позначає групу показників, що являють собою співвідношення чистого або валового прибутку та вартості активів або величини доходів або витрат. При цьому, якщо фінансові результати є негативними рентабельність не визначається. Якщо для визначення рентабельності використовуються активи, враховується їх середня величина, бо в балансі вони відображаються лише на початок або кінець року і протягом періоду їх вартість може значно змінюватися. Показники рентабельності є індикаторами ефективності підприємства. Ефективність у традиційному розумінні – відношення доходів на одиницю витрат ресурсів, що задіяні для отримання цих доходів протягом року. Найкраще уявлення про ефективність відображає співвідношення чистих доходів та загальних витрат підприємства або аналогічне співвідношення між чистими доходами та активами (бо активи – це вартісне вираження ресурсів). Оскільки ми визначаємо саме показники рентабельності – для оцінки річної ефективності краще обрати показник чистої рентабельності активів (2.9).

$$\text{ЧР} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня вартість активів}} 100, \quad (2.9)$$

Результати розрахунку показників фінансового стану підприємства краще узагальнити у аналітичній таблиці (табл. 2.9).

На основі розрахунку показників фінансового стану підприємства доцільно зробити такі висновки:

1. Значне зростання абсолютної ліквідності у 2024-2025 рр. обумовлене не менш значним зростанням величини грошових коштів підприємства.

Нарощення ліквідних активів укріплює фінансовий стан підприємства, але їх зберігання у грошовій формі обмежує його інвестиційні можливості, що приводить до зниження ефективності діяльності.

Таблиця 2.9 – Показники фінансового стану підприємства

Показники	2022 р.	2024 р.	2025 р.
Грошові кошти, тис. грн.	32466	116082	157169
Поточні зобов'язання, тис. грн.	260042	184364	314696
Дебіторська заборгованість за ТРП, тис. грн.	47628	11031	37190
Оборотні активи, тис. грн.	310659	265495	433037
Абсолютна ліквідність, частка одиниці	0,12	0,63	0,5
Проміжна ліквідність, частка одиниці	0,31	0,69	0,62
Загальна ліквідність, частка одиниці	1,19	1,44	1,38
Власний капітал, тис. грн.	63151	89458	129103
Загальний капітал, тис. грн.	323193	273822	443799
Коеф. автономії, частка одиниці	0,2	0,33	0,29
Коеф. фін. залежності, частка одиниці	0,8	0,67	0,71
Фінансові результати, тис. грн.	6164	17238	39645
Середня вартість активів, тис. грн.	259770	298507,5	358810,5
Чиста рентабельність активів, %	2,37	5,77	11,05

2. Проміжна та загальна ліквідність підприємства є нижчими за нормативні значення через порівняно незначну величину дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги (однак розмір іншої дебіторської заборгованості є досить значним, тому підприємству треба вжити заходів з інкасації боргів).

3. Протягом періоду спостерігалось зростання коефіцієнту автономії з 20 до 29 % загальної вартості капіталу, що свідчить про укріплення фінансового стану та зростання незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Однак, питома вага власного капіталу може збільшитися у разі скорочення розміру залученого капіталу у вигляді поточних зобов'язань.

4. Підприємство є прибутковим протягом усього періоду аналізу. Ефективність його діяльності поступово зростає – чиста рентабельність активів у 2025 р. зростає до 11 %, що обумовлене отриманням чистого прибутку у розмірі 39,6 млн. грн. (бо середня вартість активів протягом періоду також збільшувалася).

РОЗДІЛ 3 ПРОПОЗИЦІЇ З УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ

ПрАТ «КПМГ АУДИТ»

3.1 Обґрунтування критеріїв управління капіталом

Управління капіталом передбачає ухвалення рішень щодо його залучення та використання. Але цей процес базується на результатах попереднього аналізу діяльності підприємства. У свою чергу аналіз передбачає визначення показників, що відображають стан і перспективи використання капіталу. Якщо показники доповнюються межами кількісних значень, що відображають систему управління капіталом – вони перетворюються на критерії, бо тоді результат розрахунку вказує на доцільність або недоцільність прийняття певного рішення.

Рисунок 3.1 – Критерії управління капіталом

З цього випливає необхідність вибору критеріїв управління капіталом підприємства з огляду на те, які показники використовуються зазвичай для його аналізу.

Далі варто навести аргументи на користь вибору критеріїв.

Коефіцієнт автономії позначає у відносному вираженні внески власників компанії (саме тому власний капітал іноді називають акціонерним). Додаткові внески власників складають додатковий капітал (інакше доведеться реєструвати підприємство ще раз. У деяких літературних джерелах визначають рентабельність акціонерного капіталу. Крім того, наявність значної величини власного капіталу приводить і до зниження його середньої вартості, оскільки, навіть за умов сплати дивідендів на пристойному рівні, вартість власного капіталу завжди буде нижчою порівняно з середньою ставкою по короткострокових кредитах. Таким чином, зростання власного капіталу це спосіб укріплення фінансового стану та один із шляхів оптимізації вартості усього капіталу підприємства.

Включення середньої зваженої вартості використання капіталу до критеріїв управління ним пояснюється тим, що капітал, як джерело формування активів, оптимізується в тому числі і за вартістю залучення і тут маємо неоднозначну ситуацію: з одного боку усі підприємства мають у своєму складі залучений капітал із нульовою вартістю, а з іншого боку його збільшення означає позбавлення контрагентів можливостей для розвитку (бо компанія використовує капітал, який необхідно повернути). Тобто, залучений капітал не має вартості у традиційному розумінні, але набуває її, якщо контрагенти звертаються до суду щодо повернення боргів і виграють. З цих причин увесь капітал організації не може бути залученим, але може мати нульову середню вартість якщо: а) не сплачувати дивіденди; б) не використовувати короткострокові кредити. Але у першому випадку компанія стикається з погіршенням репутації серед акціонерів, а у другому – з певним обмеженням темпів розвитку. Тому у компаній що дійсно розвиваються показник WACC не є нульовим і потребує оптимізації.

Щодо оборотності капіталу – цей показник поєднує оборотність оборотного та інвестованого капіталу і по суті є відношенням чистого доходу та джерел фінансування активів, що робить цей показник близький за змістом до ефективності у її традиційному розумінні. З іншого боку, частина доходу повертається на підприємство у вигляді амортизації. Тобто і основний і оборотний капітал в кінці циклу приносять дохід, який можна віднести до капіталу означеного виду. Тому цілком логічно говорити про оборотність сукупного капіталу компанії. При цьому, на відміну від рентабельності, дохід на одиницю капіталу завжди буде позитивною величиною, що полегшує тлумачення результатів розрахунків та встановлення нормативних значень.

Наступний показник, по суті, є відносним варіантом EVA, про який йшлося у теоретичному розділі. Визначення різниці цих двох показників дозволяє визначити чисті доходи від використання капіталу з урахуванням не лише собівартості продукції, а й витрат на залучення капіталу. Однак, для уникнення подвійного рахунку з витрат підприємства треба виключати ті, що пов'язані з виплатою відсотків та дивідендів, якщо вони впливають на величину чистого прибутку (бо ці витрати вже враховані на одиницю капіталу). Такий підхід дозволяє краще оцінити ефективність використання капіталу компанії, але визначення показника ефективності ускладнюється тим, що вартість залучення капіталу значної кількості підприємств є нульовою (бо дивіденди не сплачуються, ставки за кредитами надто високі, а частка залученого капіталу може перевищувати 60 %).

Врахування темпів приросту капіталу в процесі оцінки системи управління пояснюється тим, що поступове зростання капіталу свідчить про розвиток підприємства – збільшення вартості капіталу говорить про відповідне зростання активів, що у свою чергу вказує на розширення діяльності. Але необхідно враховувати, що на збільшення вартісних показників діяльності підприємства впливають темпи інфляції. Крім того, зростання власного капіталу вказує на довіру з боку потенційних і реальних інвесторів. Збільшення суми кредитів свідчить про довіру банківських

установ, тоді як контрольоване зростання залученого капіталу говорить про залучення підприємством фінансових ресурсів з нульовою вартістю (що приводить до погіршення фінансового стану).

Наступним логічним кроком є наведення співвідношень для розрахунку критеріїв управління капіталом підприємства. Деякі з цих показників задувалися у теоретичному розділі роботи, але більшість з них потребують уточнення.

Далі необхідно навести співвідношення для визначення обраних раніше критеріїв управління капіталом підприємства. Визначення граничних меж цих показників дозволить обґрунтувати дієві заходи з управління капіталом компанії.

Таблиця 3.1 – Критерії управління капіталом

Показник	Співвідношення
Коефіцієнт автономії (КА)	$KA = \frac{BK}{K}$
Середня зважена вартість капіталу (WACC)	$WACC = \sum_{i=1}^n W_i d_i$
Оборотність (OK)	$OK = \frac{BP}{K}$
Ефективність використання капіталу (ЕК)	$ЕК = P_K - WACC$
Темпи приросту капіталу (ТК)	$TK = \frac{KЗ}{КП} - 1$

Умовні позначення: BK – власний капітал підприємства, тис. грн.; K – загальний капітал, тис. грн.; W_i – вартість використання складової капіталу підприємства, частка одиниці; d_i – питома вага капіталу певного виду у його загальній величині, частка одиниці; BP – виручка від реалізації послуг, тис. грн.; P_K – рентабельність капіталу, частка одиниці; KЗ – вартість капіталу на кінець звітного періоду, тис. грн.; КП – те саме на кінець попереднього періоду, тис. грн.

Отже, перелічені показники відображають різні напрямки управління капіталом та відповідні завдання. Серед них особливо важливими є підвищення ефективності використання капіталу та зниження вартості його

залучення. При цьому, необхідно контролювати розмір зобов'язань для збереження прийнятного рівня фінансового стану. Збільшення показників ефективності досягається шляхом зменшення операційного циклу (що у нашому випадку означає зменшення іншої дебіторської заборгованості, бо капітал на певний момент часу представлений співвідношенням основних та оборотних активів).

3.2 Рекомендації з покращення управління капіталом залежно від результатів визначення відповідних критеріїв

Наступним логічним етапом виконання завдань випускної роботи є визначення рекомендованих значень обґрунтованих вище критеріїв. Це дозволить провести узагальнену оцінку управління капіталом підприємства що аналізується. Крім того, на основі результатів оцінки важливо сформулювати рекомендації для покращення якості управління.

З огляду на це, нижче будуть обґрунтовані значення критеріїв управління капіталом.

Для спрощення інтерпретації результатів оцінки пропонується виділяти високий, низький або середній рівень управління капіталом. Тому і діапазон значень кожного критерію буде рівномірно розділений з урахуванням запропонованої градації. При встановленні меж критеріїв важливо враховувати два чинники: економічний зміст показників (з огляду на значення яких показники взагалі набувають і відповідні обмеження) та фактичні значення показника (щоб розуміти як реалізується певний напрямок управління капіталом). В окремих випадках враховуються і нормативні значення показників, якщо вони містяться у літературних джерелах.

Отже, визначимо межі критеріїв управління капіталом.

1. Питома вага власного капіталу є порівняно стабільною і в середньому становить близько 30 % за останні роки. Але постійне зростання

власного капіталу недоцільне, бо дещо обмежує розвиток підприємства (вважається також, що сама можливість залучення власного капіталу є обмеженою, а кредитні ресурси за умов низької вартості стимулюють розвиток підприємства). З цих міркувань встановимо межі цього показника на рівні 0,22-0,4 і його зростання свідчатиме про покращення управління капіталом та укріплення фінансового стану підприємства.

2. Тлумачення значень середньої вартості капіталу є доволі неоднозначним: нульове значення може свідчити про зростання поточних зобов'язань і погіршення фінансового стану. В той же час, високе значення показника говорить про нераціональне використання капіталу підприємства. З цих міркувань встановимо цільове значення показника WACC на рівні 4 % (або 0,04 у частках одиниці), а будь які відхилення фактичних значень в той чи інший бік будемо вважати ознакою погіршення управління капіталом.

3. Зростання показника оборотності капіталу теоретично не обмежене, але для оцінки системи управління капіталом встановимо його максимальне нормативне значення на рівні 1,2-1,8. Враховуючи, що підприємство не є промисловим і вартість його капіталу та активів порівняно незначна, така пропозиція є цілком логічною і дозволяє врахувати перспективи збільшення доходів підприємства у майбутньому.

4. Ефективність використання капіталу залежить від двох ключовий його параметрів. Враховуючи, що поточне значення чистої рентабельності активів підприємства дорівнює 11 %, показник ефективності використання капіталу пропонується встановити на рівні 9-15 % з урахуванням того, що він буде зменшений на фактичну величину WACC. У разі значного підвищення фактичних показників підприємства наведені вище пропозиції щодо кількісних значень параметрів можуть переглядатися.

5. Темпи приросту капіталу є показником на який впливають темпи інфляції. Але у даному випадку краще врахувати реальну ситуацію на підприємстві. Також варто зауважити, що вартість капіталу може знижуватися. Тому у цій роботі пропонується встановити межі цього

показника на рівні 66 % або (0,65), що дозволить оцінювати систему управління капіталом навіть за мінімальних значень темпів приросту.

Як вже зазначалося, встановлені інтервали є загальними і значення показників потребують розділення на три групи для встановлення рівня управління капіталом.

Узагальнюючи, викладені вище рекомендації отримаємо такі значення інтервалів критеріїв управління капіталом (табл. 3.2). Крім того, для кращої інтерпретації результатів їх рекомендується перевести у бали таким чином: високий рівень – 5 балів, середній – 3, і низький – 1 для кожного з показників.

Таблиця 3.2 – Інтервали критеріїв управління капіталом

Показники	Рівень управління капіталом		
	Низький (1 бал)	Середній (3 бали)	Високий (5 балів)
Коефіцієнт автономії	[0,22-0,28)	[0,28-0,34]	(0,34-0,4]
Середня зважена вартість капіталу(базове значення 0,03)	відхилення ± 0,03	відхилення ± 0,02	відхилення ± 0,01
Оборотність капіталу, об. на рік	[1,2-1,4)	[1,4-1,6]	(1,6-1,8]
Ефективність використання капіталу	[0-0,04)	[0,04-0,08]	(0,08-0,12]
Темпи приросту вартості капіталу	[0-0,22)	[0,22-0,44]	(0,44-0,66]

З урахуванням наведених раніше пропозицій, загальна сума балів, що відображає певний рівень управління капіталом може бути визначена таким чином:

- низький – 5 або менше;
- середній – 6-15;
- високий – 16-25.

Застосування цих рекомендацій дозволяє компенсувати низькі значення одних показників високими значеннями інших. Негативні значення будь яких показників прирівнюються до нульових (як відомо, навіть питома вага власного капіталу може набувати негативних значень, тому це уточнення є важливим).

Використовуючи наведені вище співвідношення, варто визначити фактичні значення показників, що відображають управління капіталом підприємства що аналізується. Результати розрахунків за період 2023-2025 рр. наведені у таблиці (табл. 3.3). Фактичні значення показників переведені у бали.

Таблиця 3.3 – Результати оцінки управління капіталом підприємства, 2023-2025 рр.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Коефіцієнт автономії, частка одиниці	0,2 / 0	0,33 / 3	0,29 / 3
Середня зважена вартість капіталу, частка одиниці / бали	0 / 0	0 / 0	0 / 0
Оборотність капіталу, оберти на рік / бали	1,6 / 3	1,33 / 1	1,41 / 3
Ефективність використання капіталу, частка одиниці / бали	0,024 / 1	0,058 / 3	0,11 / 5
Темпи приросту вартості капіталу, частка одиниці / бали	0,64 / 5	-0,15 / 0	0,62 / 5
Рівень управління капіталом, бали	9 середній	7 середній	16 високий

Аналізуючи результати оцінки управління капіталом підприємства що аналізується варто зробити такі висновки:

1. Найбільший позитивний вплив на ефективність управління капіталом справляє його динаміка. Досить високі темпи приросту капіталу значно перевищують інфляцію і це вказує на розвиток підприємства.

2. Середня зважена вартість капіталу була нульовою протягом періоду, бо підприємство не є акціонерним товариством і не використовує короткострокові кредити через їх високу вартість. Тобто, дотримання майнових прав власників ймовірно має місце, але не відображується у звітності.

3. Оборотність капіталу є досить високою, бо він використовувався, переважно, на придбання оборотних активів, що мають менший операційний цикл порівняно з необоротними.

4. Рівень управління капіталом підприємства поступово зростає протягом періоду, але підприємство має потенціал для подальшого підвищення якості управління (підсумкова кількість балів за 2025 р. лише 16). При цьому, найнижчі показники зафіксовані у 2024 р., що обумовлене порівняно низькими темпами приросту вартості капіталу підприємства.

На основі результатів оцінки доцільно навести загальні рекомендації щодо підвищення рівня управління капіталом залежно від результатів оцінки (рис. 3.2).

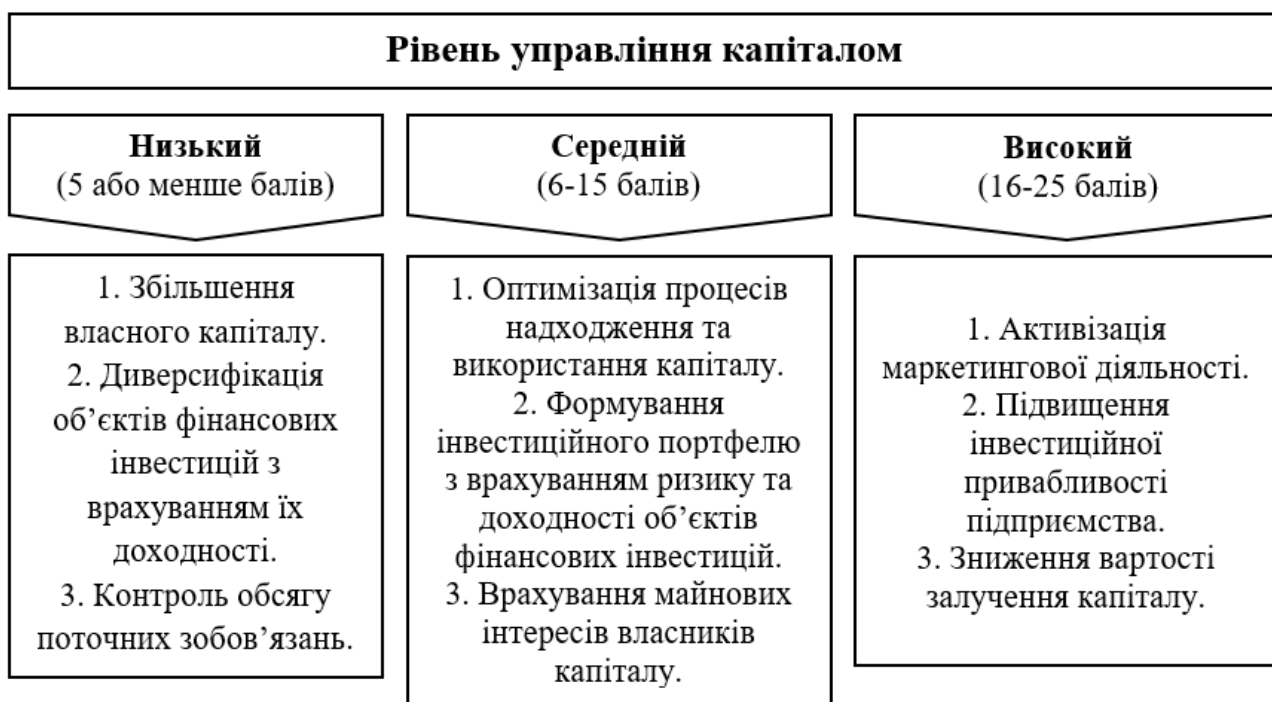

Рисунок 3.2 – Загальні рекомендації щодо підвищення рівня управління капіталом

Представлені рекомендації є універсальними і орієнтовані на підвищення ефективності використання капіталу з поступовим збільшенням питомої ваги власного капіталу до нормативного рівня. Аналогічні рекомендації для акціонерних товариств додатково передбачають обґрунтування дивідендної політики з подальшою емісією акцій для збільшення інвестиційних можливостей підприємств. Особливу увагу підприємству варто звернути на такі універсальні заходи як контроль поточних зобов'язань та покращення дотримання інтересів власників капіталу (з перспективою збільшення власного капіталу за рахунок появи нових інвесторів).

Варто відзначити, що на основі наведених вище розрахунків доцільно визначати інтегральний показник якості управління капіталом підприємства. Формула розрахунку у даному випадку передбачає відношення фактичної та максимальної кількості балів (табл. 3.3).

$$I_{cm} = \frac{V_f}{V_{max}}; \quad (3.1)$$

де I_{cm} – інтегральний показник якості управління капіталом підприємства, частка одиниці;

V_f – фактична кількість балів за результатами оцінки управління капіталом, бали;

V_{max} – максимальна кількість балів за результатами оцінки управління капіталом, бали.

Далі визначимо інтегральний показник (3.1) за період що аналізується. Результати розрахунків представимо у графічному вигляді (рис. 3.3).

Максимальне значення визначеного вище інтегрального показника дорівнює одиниці. Альтернативним способом його розрахунку є використання максимальних та фактичних значень критеріїв управління капіталом, але

такий підхід потребував би додаткового узагальнення результатів, бо ці критерії мають різні одиниці виміру.

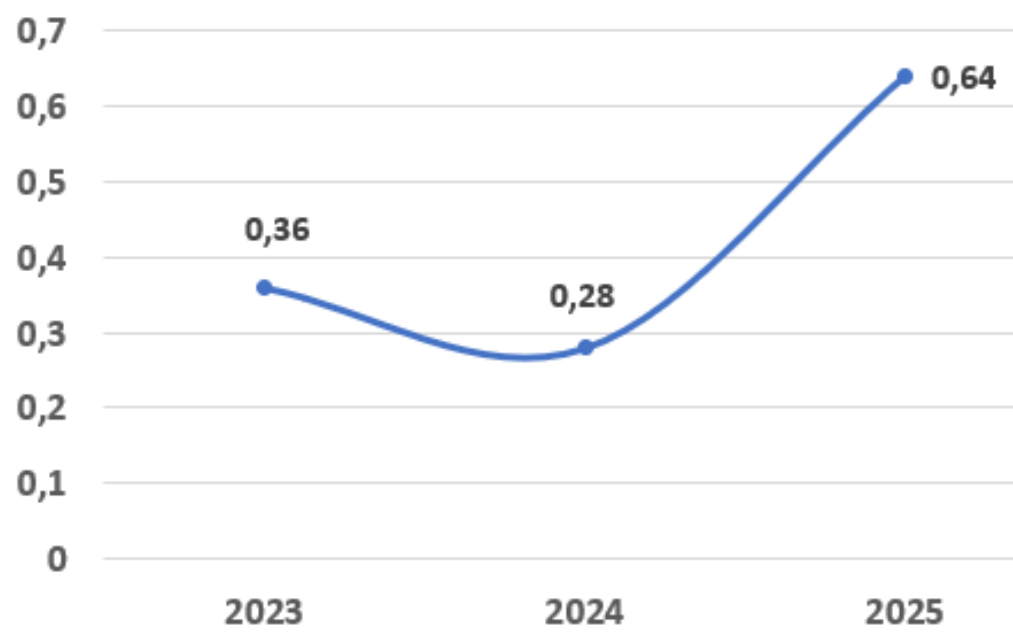

Рисунок 3.3 – Інтегральний показник якості управління капіталом, частка одиниць

Наведені розрахунки підтверджують отримані раніше результати оцінки управління капіталом підприємства. Перевага визначення інтегрального показника (3.1) полягає у тому, що за результатами його визначення можна уявити потенціал підприємства в сфері управління капіталом, навіть якщо запропонований перелік показників буде суттєво доповнений. Крім того, у разі розрахунку інтегрального показника керівництву простіше проводити моніторинг якості управління капіталом та обґрунтовувати управлінські рішення для покращення ситуації (рис. 3.2).

Як вже зазначалося, наведені рекомендації є універсальними, але можуть уточнюватися і доповнюватися залежно від конкретної ситуації, що склалася на підприємстві.

3.3 Інформаційно-аналітичне забезпечення управління капіталом підприємства

Важливість інформаційно-аналітичного забезпечення управління капіталом пояснюється такими факторами як:

1. Капітал є найважливішим ресурсом для бізнес-структур. Саме від забезпечення капіталом залежить обсяг первісних та інших інвестицій, що у свою чергу визначає структуру активів та ефективність діяльності бізнесу.

2. Обґрунтування та впровадження рекомендацій щодо інформаційно-аналітичного забезпечення управління капіталом передбачає розрахунок показників, що відображають різні аспекти залучення та використання капіталу, що у свою чергу є підґрунтям для ухвалення раціональних управлінських рішень.

Узагальнені пропозиції щодо інформаційно-аналітичного забезпечення управління капіталом представлені нижче (рис. 3.4).

Рисунок 3.4 – Інформаційно-аналітичне забезпечення управління капіталом

Особливостями запропонованої системи є:

1. Універсальність рекомендацій, що дозволяє їх використовувати бізнес-структурам, що належать до різних галузей економіки. Разом з тим, таке застосування потребує коригування переліку критеріїв управління капіталом та перегляду меж деяких показників.

2. Характеристика ключових процесів і явищ, що передбачають аналіз інформації, щодо надходження та використання капіталу бізнес-структур. При цьому, кожен з процесів може бути деталізований з використанням засобів бізнес-моделювання.

3. Врахування лише видів капіталу, що характеризуються вартістю залучення. Це можна пояснити тим, що залучений капітал використовується у бізнесі тимчасово і має бути повернутий частково чи повністю. Як вже зазначалося, залучення значної величини поточних зобов'язань пов'язане з погіршенням фінансового стану компанії, оскільки у контрагентів і стейкхолдерів виникають причини для звернення у судові інстанції у разі накопичення заборгованості.

4. Використання капіталу у наведених рекомендаціях вважається його інвестуванням, оскільки капітал є джерелом формування активів. Це стосується як моменту створення бізнесу так і подальшого реінвестування прибутку або коштів з інших джерел.

5. Також у системі інформаційно-аналітичного забезпечення враховано необхідність належного дотримання прав власників капіталу, які для бізнесу є інвесторами і очікують на поступове повернення вкладення інвестованих коштів. (у випадку функціонування акціонерних товариств поступове повернення капіталу реалізується в межах дивідендної політики).

6. Також необхідно відзначити, що пропозиції викладені у випускній роботі логічно поєднані: результати бальної оцінки управління капіталом використовується в процесі формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення (рис. 3.4).

7. Також наведені вище рекомендації впроваджуються поетапно та циклічно, що полегшує їх практичне застосування із удосконаленням на кожному етапі.

Отже, у застосування цих рекомендацій дозволить підприємству:

– використовувати наведені вище співвідношення для розрахунку критеріїв управління капіталом та визначати рівень такого управління у абсолютному та відносному вираженні;

– обирати пропозиції з покращення управління капіталом залежно від результатів оцінки такого управління;

– застосовувати у практичній діяльності пропозиції з інформаційно-аналітичного забезпечення управління капіталом.

Отже, практичне використання запропонованих рекомендацій дасть можливість керівництву значно підвищити якість управління капіталом, що обумовить до підвищення ефективності діяльності аналізованого підприємства в інтересах власників капіталу.

ВИСНОВКИ

1. У випускній роботі проаналізовано погляди науковців щодо сутності капіталу (табл. 1.1), за результатами аналізу наведено власне визначення капіталу як сукупності фінансових ресурсів, що вкладаються власником у придбання активів для забезпечення ефективного функціонування бізнесу у довгостроковій перспективі. Проаналізовано значення капіталу як фактору здійснення підприємницької діяльності.

2. Проаналізовано показники, що використовуються для аналізу капіталу підприємств та охарактеризовано сутність та етапи управління капіталом (п. 1.3, 1.4, табл. 1.3).

3. Представлено коротку характеристику ПрАТ "КПМГ АУДИТ", що обрана у якості бази виконання випускної роботи бакалавра. Основну увагу приділено видам та цілям діяльності цього підприємства.

4. За результатами аналізу основних засобів та оборотних активів підприємства встановлено таке: а) основні засоби на 99 % складаються з вартості машин та обладнання, ці активи станом на кінець 2025 р. були зношені на 87 %, а фондвіддача, як вимірник ефективності використання основних засобів підприємства – зросла протягом аналізованого періоду з 68,9 до 79,3 грн. / грн.; б) основною проблемою підприємства щодо використання оборотних активів є наявність іншої поточної дебіторської заборгованості (що на кінець 2025 р. становила більше 37 % вартості усіх оборотних активів); в) значне зростання вартості та питомої ваги грошових коштів у 2025 р. також є неоднозначним явищем: це позитивно впливає на фінансовий стан, але знижує ефективність використання оборотних активів підприємства, оскільки грошові кошти використовуються нераціонально; г) протягом 2023-2025 рр. оборотність оборотних активів знизилася з 1,68 до 1,45 обертів на рік, що відображає зниження ефективності використання оборотних активів

підприємства (що у свою чергу супроводжується зростанням тривалості операційного циклу підприємства з 214 до 248 днів (див. табл. 2.7, 2.8).

5. У випускній роботі встановлено, що фінансовий стан підприємства протягом 2023-2025 рр. характеризувався: зростанням абсолютної ліквідності до 50 % поточних зобов'язань (що пояснюється значним зростанням обсягу грошових коштів підприємства станом на кінець 2025 р.), інші показники ліквідності також зросли; зростанням питомої ваги власного капіталу з 20 до 29 % протягом аналізованого періоду; а також збільшенням чистої рентабельності активів з 2,37 до 11 %. Усі описані явища є для підприємства позитивними і свідчать про покращення його фінансового стану.

6. Важливим результатом випускної кваліфікаційної роботи є обґрунтування та визначення критеріїв управління капіталом підприємства (п. 3.1, 3.2). Відповідно до запропонованих рекомендацій критерії управління капіталом були переведені у бали, що дозволило оцінити рівень управління капіталом як середній у 2023-2024 рр. та високий – у 2025 р. Також результати розрахунків підкріплені визначенням інтегрального показника якості управління капіталом (ф. 3.1, рис. 3,3). На основі оцінки управління капіталом підприємству запропоновані загальні рекомендації для покращення ситуації або збереження високого рівня управління капіталом (рис. 3.2).

7. Також у випускній роботі сформульовані загальні рекомендації з інформаційно-аналітичного забезпечення управління капіталом (рис. 3.4) з описом особливостей і переваг впровадження означених рекомендацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мочерний С. Сміт Адам // Економічна енциклопедія: в трьох томах. Т. 3. / Редкол.: С. В. Мочерний. К.: Видавничий центр Академія. 2002. с. 406-409.
2. Alfred Marshall, Principles of Economics. 1890. London URL: bit.ly/4edpbvl
3. Ізюмська, В. Аналіз теоретичних підходів до визначення дефініції «капітал підприємства». 2022. *Економіка та суспільство*. № 35. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-35>
4. Макаренко Ю. П., Клименко Д. О. Формування оптимальної структури капіталу з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 45–49. DOI: [10.32702/2306-6806.2022.1.45](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.1.45)
5. Дмитрук В. О., Максимець Ю. В. Сутність категорії «капітал підприємства» відповідно сучасних досліджень в цій сфері. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7919>
6. Щербань О.Д., Невдачина О.І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3 (14). С. 284–289. URL: https://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/49.pdf
7. Югас Е. Ф., Олексик О. І. Економічна сутність та види капіталу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2014. Вип. 2(43). с. 63–67.
8. Дробот, Я. В., Туча, В. О. Оптимізація структури капіталу промислового підприємства як чинник його ефективного функціонування. *Економічний простір*. 2019. № 150, С. 55-60. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/150-10>

9. Ларіонова К. Капінос Г. Механізм управління капіталом підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 3. Р. 147-154. URI <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/14901>
10. Іщенко, Н. Управління капіталом підприємства: теоретичні та практичні аспекти. 2024 *Економіка та суспільство*. № 70. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-108>
11. Сілакова Г. В., Петухова О. М. Сучасні погляди на управління власним капіталом підприємства. *Интеллект XXI*. 2018. № 3. С. 101–105. URL: https://intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_3/21.pdf
12. Ліпич Л. Г., Гадзевич І. О. Капітал в системі управління підприємством. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2009. № 647. С. 114–119. URL: https://vlp.com.ua/files/20_44.pdf
13. Пігуль Н. Г., Дегтяр Н. А. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. 2020 *Інфраструктура ринку* № 48. С. 251-256. URL: https://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/48.pdf
14. Бровко Л.І., Капуш О.В. Етапи управління капіталом підприємства в умовах нестабільності. 2015. *Молодий вчений*. № 12 (27). <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/12/27.pdf>
15. Економіка підприємства: навч. посіб. (у схемах і таблицях) / За ред. Фісуненко П. А. Дніпро: ДДУВС. 2024. 150 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/12983>
16. Покровська Н. М. Економіка підприємства: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 051 «Економіка», 075 «Маркетинг». Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2025. 269 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/24da1674-e05a-402f-a104-a51458497ecf/content>
17. Ковальська Л. Л., Кривов'язюк І. В. Економіка підприємства: підручник. К.: ВД Кондор. 2024. 700 с.

18. Марченко В. М. Основи підприємницької діяльності: Практикум: навч. посіб. для студ. усіх спеціальностей. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2024. 175 с.
19. Ковальчук І. С. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: Центр учбової літератури. 2022. 512 с.
20. Фінансовий менеджмент: начальний посібник. / За заг. ред. Е. О. Юрія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. 348 с.
21. Дроботя Я., Телятник М. Управління капіталом комерційного банку. *Економіка та суспільство*, 2021. № 31. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-9>
22. Ситник Н.С., Смолінська С.Д., Ясіновська І. Ф. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2020. 402 с.
23. Яцух О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Т. 29 (68). № 3. С. 173-180.
24. Проскуріна Н. М., Гнідкова А. В. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74>